

ПОВСЯКДЕННА ІСТОРІЯ

УДК 908(477)

Сергій Вергун
(Київ)

ЖАНДАРМСЬКІ ПОЛІЦІЙНІ УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЦЬ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ КІНОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Розкрито зародження і становлення службового собаківництва в Україні та використання кінологічної служби у системі транспортної жандармерії.

Ключові слова: транспортна жандармерія, кінологічна служба, жандармські поліційні управління залізниць, залізниці, службові собаки

Сьогодні методи боротьби зі злочинністю, завдяки прогресу у галузях науки і техніки практично доведені до досконалості, особу чи групу осіб які скоїли правопорушення можна визначити навіть за шматочком волосся випадково залишеним на місці злочину, це можливо завдяки хімічним та комп'ютерним експертизам. Перш ніж дійти до такого рівня, історія розкриття злочинів пройшла довгий і тернистий шлях своєї еволюції, починаючи від здогадок (спалення відьом на вогнищах), закінчуючи нанотехнологіями. Докорінний перелом у розвитку поліцейської справи пов'язаний із залученням до служби спеціально навчених собак, причому їх функції з часом також зазнали значних змін від охоронних до слідчо-пошукових. Варто зазначити, що собаки й сьогодні активно використовуються під час спецоперацій.

Актуальність нашого дослідження полягає у необхідності використання досвіду розвитку служб та підрозділів ЖПУЗ українських губерній Російської імперії для сучасного удосконалення кінологічної служби.

Проблеми дослідження службового собаківництва висвітлювалися у роботах дореволюційних криміналістів В.І. Лебедева [1], П.М. Любимова [2], а також сучасних вчених І.Ф. Крилова [3], В.М. Колдаєва [4], Д.С. Рижова [5], та інших. Серед сучасних дослідників уваги заслуговують роботи Г.В. Каргополова [6], В.М. Петровського [7], В.М. Чиснікова [8], [9], [10].

Історія кінології в Україні бере свій початок, коли кінологи Російської імперії почали виводити нові породи собак, створювати кінологічні клуби, вести родоводи порід з метою використання їх на полюванні.

Автором першої спеціалізованої роботи, де зазначається використання службових собак є австрійський криміналіст Ганс Гросс. Його праця «Руководство для судебных следователей, чинов общей и жандармской полиции», була видана російською мовою у 1895 р. в м. Смоленську, де значилося, що при використанні собаки-шукача слід порушника можна знайти швидше [11, с. 177].

У правоохоронній системі Російської імперії спеціально навчених собак активно почали залучати до ведення служби на початку ХХ століття, проте у дослідженнях вчених існують розбіжності щодо точної дати початку використання собак-шукачів у поліційних інституціях. За версією історика-криміналіста, професора І.Ф. Крилова перші спеціально навчені собаки на службі російського поліційного апарату з'явилися у прибалтійських губерніях у 1906 році [3, с. 254].

Один з батьків російської імперської кінології, теоретик і практик кримінального сиску, автор перших російських праць присвячених дослідженню використання службових собак В. Лебедев, який на початку ХХ ст. займав посаду чиновника з особливих доручень в Департаменті поліції, ініціював використання багатьох новітніх методів у поліцейській справі. Окрім фотографування затриманих, складання словесних портретів підозрюваних, впровадження дактилоскопії, 1906 р. у Санкт-Петербурзі до поліційної служби було залучено спеціально навчених собак [1].

Деякі дослідники саме ініціативу В. Лебедева вважають початком роботи кінологічної служби в Російській імперії [8, с. 37 – 38]. Український дослідник В.М. Петровський вважав, що вперше в Російській імперії поліція використала службових собак для розшуку злочинців в Одесі у 1911 р. [7, с. 134].

Але сучасному українському досліднику В.М. Чиснікову на основі залучення нових архівних документів вдалося уточнити дату, коли в Російській імперії було започатковано використання службових собак при розслідуванні кримінальних злочинів. Він з'ясував, що у

листопаді 1904 р. начальник розшукової частини Київської міської поліції Георгій Михайлович Рудий, у рамках реорганізації Київського розшукового відділення, командировав у службове відрядження до Німеччини (м. Швельм) свого співробітника О. Ерганта (у майбутньому перший київський кінолог) з метою здобути практичні навички дресування собак та придбання для київського відділення спеціально навчених собак. 20 грудня 1904 р. до Києва було привезено чотири собаки породи ердельтер'єр різних статей, закуплених на виставці у Німеччині. Витрати київської поліції на навчання дресувальній справі свого співробітника та купівля собак для відділення склали 695руб. 50 коп. Утримання однієї собаки складало близько 5 рублів (службовець отримував 40 руб.) на місяць. У тому ж році при Київському розшуковому відділенні було введено посаду дресувальника [8, с. 138].

У 1905 році начальник розшукової частини Київської міської поліції Г. Рудий видав «Інструкцію чинам Київської розшукової поліції», в якій було вироблено перші методичні рекомендації щодо залучення собак – шукачів при розслідуванні злочинів: «§70... у багатьох випадках під час відшукування слідів злочинів, нечітких або загублених на проїзній дорозі, незамінну послугу можуть надати собаки-шукачі. § 106 ... під час розшуку трупа, закопаного у землю, дуже добре облити її гарячою водою, а потім пустити собаку-шукача для обнюхування ґрунту після випаровування [9, с. 35].

Свідченням успішного використання ініціативи начальника розшукової частини Київської міської поліції Г. Рудого є той факт, що вже у 1907 р. витрати у відділенні на утримання поліцейських собак-шукачів склали 89 руб. 97 коп. Тому у своєму звіті М. Рудий зазначав, що: потомство цих собак буде дресуватися при відділенні для навчання, як для розшуку і виявлення злочинців, так і для захисту від можливого їхнього нападу на поліцейські чини. Після проведення відповідних іспитів будуть постійно роздаватися чинам розшукового відділення [9, с. 38].

Керівництво київського відділку з метою поліпшення роботи по підготовці службових собак, підвищення рівня їх дресування випусувало із-за кордону методичну літературу, наприклад, щотижневий німецький журнал «Поліцей-Гунд», і навіть зробило спробу підготувати вітчизняний аналог кінологічного німецького видання – журнал «Порадник» [10].

5 жовтня 1908 р., було засновано «Российское общество поощрения собак к полицейской и сторожевой службе» під патронатом імператорської родини, що свідчить про увагу та інтерес перших осіб Російської держави до потреб правоохоронних органів імперії, необхідності поліпшення якості їхньої діяльності шляхом впровадження передового європейського досвіду функціонування поліцейських установ. Така увага осіб імператорської родини не тільки сприяла удосконаленню роботи поліції, а й посприяла розвитку службового собаківництва та кінології в імперії в цілому. В українських губерніях кінологічне товариство очолював шталмейстер Височайшого двору В. Денисов.

Відповідно у губернських центрах виникли відділення цього товариства. Розпочалася практика проведення всеросійських змагань серед поліцейських собак. Перші такі всеросійські змагання відбулися у Петербурзі 19 жовтня 1908 р. Регламент змагань передбачав такі випробування для собак: «1. Преследование чужого по свежему следу и лаять на него. Идти только по следу ноги. Удаление до 1500 метров – 15 баллов; 2. Лаять на искомого человека в толпе; следование по предметам, как, например: топор, молоток, нож, палка, которые искомое лицо имел в руках. След свежий – 20 баллов; 3. Преследование и задержание человека по чутью в комнате, где этот человек укрылся. Удаление до 1500 метров – 20 баллов; 4. Найти и следовать по свежему следу, который прерывается водой. Переплыть через воду и продолжать преследование до настижения – 20 баллов; 5. Следование по свежему следу в доме и открыть искомое лицо. Удаление до 1500 метров – 20 баллов; 6. Обыскивание местности, посещенной преступником и принесенным всех уроненных или брошенных им предметов – 20 баллов» [12, с. 147].

На цих перших змаганнях у імперії перше місце посів доberman-пінчер Петербурзького розплідника – Треф, який пізніше став легендою розшуку Російської імперії, героєм кримінальної хроніки, що не сховався зі шпальт газет і часописів. За його участі було розкрито понад 1500 злочинів.

Виставки службових собак неодноразово висвітлювались періодичними виданнями. Так, у тогочасних газетах повідомлялось: «Вчера на выставке собак в Зоологическом саду происходили испытания полицейских собак. В «работе» участвовали: доberman-пінчер «Ролант» – лучшая собака питомника российского общества поощрения применения собак к полицейской и сторожевой службе, немецкая овчарка «Кузя» и немецкая овчарка «Вольф»... Наиболее эффектно прошел номер программы: розыск преступника. Преступника изображал один из проводников,

одетый в непроницаемую для зуб собаки одежду. Между прочим, тут будет показано впервые применение собак к кавалерии. Сегодня на московской выставке предполагаются «гастроли» знаменитого «Трефа» [13]. Аналогічні виставки та змагання собак стали практикувати й у Києві, які в основному відбувалися у саду Шато де Флер (сьогодні стадіон Динамо ім. В. Лобановського), це свідчить про зростання популярності кінології в імперії, зокрема серед вищих станів суспільства, оскільки звичайні піддані не могли собі дозволити придбати та вискалити породисту собаку.

21 червня 1909 р. у Санкт-Петербурзі було створено першу в Росії школу-розплідник поліцейських (лягавих) порід собак. Директором установи було призначено чиновника департаменту поліції з особливих питань О. Фрейната, а першим інструктором зі службового собаківництва став Вільгельм Цафт, який напередодні за державний кошт пройшов курс навчання у державному розпліднику і школі поліцейських собак у Берліні [10, с. 138].

І хоча перші спеціально навчені службові собаки успішно допомагали у розкритті злочинів, але новація не так вже й швидко стала поширюватись у практичній діяльності поліцейських. Так, на запит Департаменту поліції від 20 серпня 1908 р. про використання лягавих у поліційних відділках імперії з'ясувалось, що в українських губерніях практика залучення собак до розслідування злочинів є лише у Київській та Катеринославській губерніях. Наприклад, у доповідній записці київського губернатора, графа П. М. Ігнат'єва зазначалося, що станом на 1908 р. у Києві на утриманні, згідно з інструкціями Департаменту поліції у поліцейському управлінні знаходиться п'ять спеціально навчених собак-шукачів [10, с. 138].

Відповіддю на такий стан речей став циркуляр Департаменту поліції від 18 травня 1910 р., в якому зазначалося: «...в настоящее время одной из общепринятых мер уголовного сыска является применение к розыску породистых собак – ищеек, ввиду чего наличность таких собак в сыскных отделениях представляется весьма желательной» [14].

Відповідно у січні 1910 р. у Харкові було засновано розплідник поліцейських собак при поліційному розшуковому відділенні. Ініціатива його створення належала харківському губернатору М. К. Катериничу, невдоволеному криміногенною ситуацією у місті та губернії. За його розпорядженням, до Петербурга на навчання дресирувальній справі було відряжено поліцейського наглядача харківського розшукового відділення Стельмаха та агента того ж відділення Пушкаря, де вони пройшли повний курс з дресирування собак, їх догляду та лікування, завершивши його у травні 1910 р. Після навчання вони повернулись до Харкова. Разом з ними за запрошенням губернатора до міста прибув столичний дресирувальник собак Шрамм. Було привезено також закуплені в Санкт-Петербурзькому розпліднику чотири собаки-шукачі Макс, Герт, Арап і Гексе [10, с. 135].

Новостворений розплідник у Харкові вважався одним з найкращих в імперії і функціонував досить успішно. Вже через 2 роки за кожним з 10 повітів Харківської губернії було закріплено по одній поліцейській собаці. Згодом спеціально навчені собаки продавали у сусідні Полтавську та Воронізьку губернії. Вихованці харківського розплідника досить успішно виступали на всеросійських виставках. Про їх успіхи не раз повідомляли харківські газети. Так, у повідомленні від 11 червня 1914 р. газета «Утро в Харькове» писала: «Харьковские собаки в Петербурге. Командированные несколько дней тому назад в Петербург на выставку служебных полицейских собак, состоящую на Семеновском ипподроме в период времени с 21 по 25 мая, харьковские сыскные собаки харьковского отдела российского общества поощрения применения собак к полицейской и сторожевой службе – «Тель» и «Трико» получили при публичном демонстрировании собак третий приз. Первые два получили собаки из питомника петербургского сыскного отделения (знаменитый «Треф», прикомандированный к московской сыскной полиции) и Московско-Виндавской Рыбинской железной дороги» [15].

Досвід використання службових собак при розслідуванні злочинів поширюється і на підрозділи транспортної жандармерії, в яких практика залучення собак розпочалася у 1911 р. Підтвердженням цього є циркуляр міністра шляхів сполучень, в якому усім жандармським поліційним управлінням залізниць рекомендувалося купувати спеціально навчених собак. Ймовірно це мотивувало начальника Київського жандармського управління залізниць полковника Левандовського у 1912 р. відкрити на базі ЖПУЗ розплідники службових собак для підрозділів транспортної жандармерії товариства «Південно – Західних залізниць». З цією метою у Петербурзькому розпліднику було придбано 2 спеціально навчені собаки (породи доберман-пінчер), які майже відразу були кинуті «в бій» [16].

З метою швидшого ознайомлення з новими методами розслідування злочинів на залізницях начальник Київського жандармського управління залізниць полковник Левандовський всім жандармам підрозділів транспортної жандармерії в українських губерніях розіслав умови правил залучення службового собаки до розслідувань різних правопорушень та злочинів. Так, у розісланому полковником Левандовським у всі відділення Київського ЖПУЗ інструкційному листі зазначалося: «Как Вам известно уже, при вверенном мне Управлении заведен питомник розыскных и сторожевых полицейских собак.

Хотя дело это находится еще в начальной стадии своего развития, но две собаки приобретенные мною из Петербургского питомника, воспитанные и дрессированные специально командированными в школу дрессировщиков двумя унтер-офицерами Управления уже начинают проявлять свои розыскные способности и могут быть высланы в целях розыска на следующих основаниях:

1. Требовать собаку можно только в случаях обнаружения более или менее важных преступлений, например: а) убийство, б) крупная кража в пути (из товарных вагонов с выброшенным грузом) или на станциях, в) ограбление или разбойное нападение, г) покушение на крушение поезда и т.п.

2. Вызов собаки делает тот офицер, который первый получит сведения о преступлении, для чего он, без всякого промедления, должен телеграфировать Начальнику Киевского Отделения с копией мне и начальнику своего Отделения, написав на телеграмме, перед адресом слова: «срочно по розыску», а в графе служебных отметок «Не подлежит оглашению». В телеграмме очень кратко должно быть названо преступление, место совершения его и слова: «Прошу выслать собаку».

3. Вызвавший собаку должен особенно иметь в виду: а) послать телеграмму как можно скорее б) самым тщательным образом сохранить все следы на месте преступления, не допуская никого ходить и топтаться на этом месте, что чрезвычайно важно что бы чутье собаки не путали посторонние следы, в) озаботится, чтобы по близости не было других собак и не допускать скопления любопытных, г) приготовить на случай необходимости поездки подводу.

4. Вызвавший собаку должен все время находится при проводнике ее, сопутствовать ему всюду, не мешать работать и оказывать полное содействие и требовать такового от полицейских и сельских властей» [16, арк. 537].

Офіцер, за викликом якого прибув кінолог з собакою, мав перебувати поруч, максимально сприяючи роботі кінолога. В інструкції особлива увага зверталася і на забезпечення необхідних умов для роботи собаки: «мати на увазі, що пес може добре розрізняти і шукати слід, якщо почне пошук не пізніше ніж за 8-10 годин після скоєння злочину, але в деяких випадках здатен ефективно працювати навіть після 24 годин по скоєнню злочину» [16, арк.537].

Прикладом успішного використання жандармами Київського ЖПУЗ поліцейських службових собак є залучення пса добермана Валлота, завдяки пошуковим здібностям якого було розкрито ряд злочинів. У лютому 1915 р., на шпальтах однієї з російських газет репортер описував як доберман Валлота допоміг взяти слід і знайти злодія. Вчинивши крадіжку (поцупивши 4 мішки борошна) на станції Пост-Волинський, він, нічого не підозрюючи, повернувся додому в село Жуляни (поблизу Києва), але вже за лічені години до нього «завітали» жандарми з собакою і знайшли вкрадене майно.

Службових собак підрозділів Київського ЖПУЗ також використовували і поліцейні установи Києва. Так собака Валлота взяла участь у розкритті ще одного злочину, до якого військовослужбовці Київського ЖПУЗ не мали прямого відношення, оскільки злочин (викрадення майна) було скоєно на Сирці – підвідомчій території міської поліції. Потерпілий ймовірно заплатив за послугу кінологам, що було дозволено правилами виклику, і жандарми разом з поліцейськими прослідували за Валлотою, яка привела їх на Куренівку (вул. Бондарську). На підвір'ї Єфросинії Тарасюкової, що мешкала за віднайденою собакою адресою, у ході обшуку було вилучено вкрадені речі [17, с.12].

Високі показники розкриття злочинів з допомогою службових собак у поліцейських звітах спонукали правління товариства «Південно-Західні залізниці» у 1913 р. видати кредити на утримання двох власних розплідників для собак-шукачів. Як зазначає В.Чисніков, результат не змусив себе чекати і впродовж року коефіцієнт розкритих злочинів на залізниці збільшився до 56 % [9, с. 71]. Того ж року, чотири навчені службові собаки з'явилися і у Катеринославському жандармському поліцейному управлінні залізниць, дві з них було передано до Дебальцевського

відділення Катеринославського ЖПУЗ для поліпшення роботи з розкриття злочинів на цій ділянці [18].

Військовослужбовці транспортної жандармерії успішно практикували службових собак і в інших містах українських губерній. Це засвідчують повідомлення періодичних видання. Так, у газеті «Маленькие Одесские новости» від 24 березня 1914 р. повідомлялось про затримання службовими собаками зловмисника: «... в городском саду между двумя штатскими и военным произошло какое-то столкновение. Постовой городской предложил штатским отправиться в участок. Те, однако, толкнули городского и бросились бежать. В это время из отделения городского сада, где устроена охотничья выставка, вышла группа железнодорожных жандармов и стражников-дрессировщиков с собаками-ищейками... Увидя бегущего, один из жандармов-дрессировщиков спустил своих собак. Ищейки стремительно бросились вдогонку, моментально настигли одного из бежавших.. Бежавший был задержан [19]». Службове собаківництво, попри початкову недовіру консервативної частини вищого імперського поліцейного керівництва, досить швидко набуло широкої популярності у правоохоронній системі Російської імперії, навіть після розпаду якої активно продовжило свій розвиток, сьогодні в правоохоронній системі України активно використовуються спеціально навчені службові собаки.

Таким чином, в умовах капіталістичної модернізації системи управління у добу «Великих реформ», удосконалення діяльності системи спеціальних правоохоронних органів на початку ХХ ст. започатковується кінологічна служба та криміналістична одорологія в Україні.

Джерела та література:

1. Лебедев В. И. Полицейские собаки за границей / В. И. Лебедев // Вестник полиции. – 1914. – № 6.
2. Любимов П. М. Новое поле деятельности для полицейских собак / П. М. Любимов // Вестник полиции. – 1915. – № 2.
3. Крылов И. Ф. В мире криминалистики / И. Ф. Крылов. – Л.: Изд-во Ленингр. гос. унта, 1980. – 278 с.
4. Колдаев В. Н. Из истории практической криминалистики в России – М., 2005. – 370 с.
5. Рыжов Д. С. Борьба полиции с профессиональной преступностью (1866 - 1917 гг.) / Д. С. Рыжов. – Самара: Изд-во СЮИ, 2001. – 212 с.
6. Каргополов Г. В. Кинологическая служба: энциклопедия МВД России / Г. В. Каргополов, О. А. Шавров. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – С. 226 – 227.
7. Петровський В.М. Одеська міська поліція: історико-правове дослідження: моногр. / В.М. Петровський. – Одеса: Юрид. л-ра, 2008.
8. Чисников В. Н. К 140-летию со дня рождения видного деятеля уголовного сыска Российской империи В.И. Лебедева (1868 г. – после 1917 г.) / В. Н. Чисников // Оперативник (сыщик). – 2008. – № 2 (15). – С. 37 – 38.
9. Чисніков В. Перший керівник кримінальної поліції Російської імперії / В. Чисніков // Юридичний вісник України. – 2008. – 8 – 14 березня. – С. 35 – 38
10. Чисніков В. М. Г. М. Рудий – піонер української криміналістики / В. М. Чисніков // Криміналістичний вісник. – 2004. – № 2 (2). – С. 134 – 141.
11. Д-р Ганс Гросс. Руководство для судебных следователей, чинов общей и жандармской полиции и др. Перевели с немецкого (со 2-го дополненного издания) Л. Дудкин и. Б. Зиллер. Выпуск 1. Смоленск 1895; стр. 177
12. Лебедев В. Руководство дрессировки полицейский и военных собак [Электронный Ресурс] / В. Лебедев – С.Пб, 1911. – 168 с. – режим доступа: <http://www.e-reading.link/book.php?book=1006353>
13. Испытание полицейских собак-ищеек // Раннее Утро – 1914 – 07 марта.
14. Центральний державний історичний архів України (далі ЦДАУ) – Ф. – 274. – Оп. 5. – Спр. 2.
15. Харьковские собаки в Петербурге // Утро в Харькове – 1914. – 11 июня (29 мая).
16. ЦДАУ – Ф. 281 – Оп. 1 – Спр. 503.
17. Галайба В. С. Слід взяла Валлота. Собака-детектив / В. С. Галайба // Іменем Закону. – 1994. – 16 верес. – С. 12.
18. Собаки ищейки // Мариупольская жизнь – 1913. – 25 (12) июня.
19. Любопытный случай // Одесские новости – 1914. – 24 марта.

Аннотація

Раскрыто зарождение и становление служебного собаководства в Украине и использование кинологической службы в системе транспортной жандармерии

Ключовые слова: транспортная жандармерия, кинологическая служба, жандармские полицейские управления железных дорог, железные дороги, служебные собаки

Annotation

Revealed the emergence and establishment of a service police dog in Ukraine and the use of cynological service in the transport gendarmerie

Key words: the transport gendarmerie, cynological service, the Railway Police Department, railways, service police dog

УДК 338.48-62-053.6(477-25)''1960-1970''/

Ольга Верес
(Київ)

ТУРИСТИЧНЕ ДОЗВІЛЛЯ КИЇВСЬКОЇ МОЛОДІ У 1960 – 1970-Х РОКАХ

Статтю присвячено самодіяльному спортивному туризму в Україні 1960 – 1970-х рр., зокрема, туристичному дозвіллю київської молоді та його складному шляху розвитку.

Ключові слова: туризм, київська молодь, самодіяльний туризм, спортивний туризм, туристські клуби, туристські секції, самодіяльні туристські походи.

Формування сучасної туристської свідомості – нагальна потреба часу, тому що цей феномен стає глобальним у ХХІ ст. Туризм важливий інструмент в економіці країни для отримання високих прибутків, створення нових робочих місць і є вагомою складовою в бюджетному механізмі. Для того щоб індустрія туризму забезпечувала реальний прибуток, потрібно доскональне вивчення її історії, підготовка кваліфікованих професіоналів туризму, зокрема, її знання потрібне викладачам, студентам вищих навчальних закладів, фахівцям туристської справи.

Радянські та сучасні дослідники проблемам розвитку туризму в СРСР ХХ ст. присвятили багато наукових публікацій. Зокрема, В. Зінченко, Л. Устименко, І. Афанасьєв, В. Квартальнов, Т. Сокол та ін. висвітлюють в своїх працях окремі аспекти найбільш важливих періодів в історії вітчизняного туризму. Загалом, історія молодіжного туризму в Україні вивчена вкрай недостатньо.

Метою дослідження є вивчення стану туристичного дозвілля київської молоді у 1960 – 1970-х рр., а особливо розвитку самодіяльного спортивного туризму, його недоліків та позитивних моментів.

Самодіяльний туризм у Києві досягнув певних успіхів ще у довоєнний період. Це організація гірської секції при Будинку вчених з першими сходженнями, круговими перевальними походами на Кавказі, перші маршрути на розбірних байдарках по річках України, пішохідні маршрути по Київщині тощо. У 1930-х рр. створюються перші туристські гуртки в Інституті фізики, Інституті геологічних наук, Інституті електрозварювання та ін. Його подальший розвиток активізується після завершення Вітчизняної війни та відбудови народного господарства на початку 1950-х рр.

Відновлювати роботу самодіяльного туризму доводилося у складних умовах. Так, наприклад, у 1951 р. туристичне господарство України налічувало лише 9 турбаз, не було жодного пункту прокату туристського спорядження, необхідного для подорожей; бракувало кваліфікованих інструкторських кадрів, здатних повести групи до віддалених цікавих районів. У той же час молодь з охотою прилучалася до занять самодіяльним туризмом, оскільки він створював можливість активно відпочити, давав відчуття свободи, розкутості, романтики [1, с. 5].

До 1952-го р. самодіяльний туризм в Україні ще входив до системи альпінізму. В 1952 р. створюється секція туризму при Республіканському комітеті з фізичної культури та спорту УРСР і таким чином самодіяльний туризм виокремлюється в окремий вид спорту.

Як було згадано, в Україні у 1951 р. було 9 туристських баз, на яких відпочили 13811 туристів. Понад 58 тис. осіб взяли участь в екскурсіях. Уже в 1959 р. у республіці налічували 18 туристських баз, кількість туристів становила 49 тис. осіб, а екскурсантів – 418 тис. осіб. З огляду на ці дані можна стверджувати, що наприкінці 50 – х і особливо в 60-х роках ХХ ст. в Україні відбувалося пожвавлення туристсько-екскурсійного руху. Особливо зріс інтерес населення до спортивного туризму [2, с. 58].

Розвиток самодіяльного спортивного туризму до початку 1960-х рр., активізація його різних видів і організаційних форм породили в колективах фізкультури Києва, секціях туризму підприємств і вузів справжній кадровий голод. Кілька десятків ентузіастів, які сформувалися в середині 1950-х і згуртувалися в тісний актив Київської міської секції туризму (так називалася тоді попередниця міської Федерації туризму), вже не могли закрити собою зростаючі потреби в керівниках походів, організаторах низових секцій, інструкторах самодіяльних туристських таборів, суддів змагань та зльотів і ін.

Це починали розуміти і в керівних органах – Обласній раді профспілок, Київському міському комсомолу, стурбованих масовим розвитком некерованого туризму, неабияк «здичавілого» після сумно знаменитої заборони ДЗГ та профорганізація проводити дальні походи і